

2. Bölüm

Tarihsel Süreçte Engellilik

Prof. Dr. Ayşe GÜROL¹
Prof. Dr. Sevinç POLAT²

GİRİŞ

İnsanlık tarihi kadar eski olan engellilik yeni bir kavram değildir, aksine sosyal gerçekliktir [1]. Zaman içerisinde bu gerçekliğin toplumsal yapıda yeri ve bakış açısı da değişmiştir. Bu değişimlerin bir sonucu olarak engellilik, kavramsal ve sosyal uygulamalar boyutuyla değişikliğe uğramıştır. Engelliliğe dair yaklaşımlar geçmişte *ahlaki* ve *tıbbi* modelde şekillenirken; günümüzde *sosyal model* ve *insan hakları yaklaşımıyla* şekillenmektedir [2].

Engelli insanlara ve yaşamlarına yönelik yapılan tarihsel alıntılar, engellilerle ilgili geçmiş ve şimdiki zamanı anlamamıza aynı zamanda gelecekte engellilere yönelik yaklaşımlara ışık tutacaktır [3]. Bu nedenle bu ünite, engelliliğe bakış açısı ile ilgili tutumlar tarihsel süreçler çerçevesinde sunulmuştur.

Tarihsel Süreçte Engelliye Bakış

Tarihsel süreçte engelliliğe bakış açısı teorik olarak, sağlanan sosyal hizmetler, eğitim ve istihdam alanlarında değerlendirilmiştir. Engelliye bakış açısı hiçbir zaman düz bir çizgi üzerinde seyretnememiş, sosyal ve ekonomik imkânlar, din, toplumsal olaylar ile tutumlar sonucunda inişli çıkışlı olarak devam etmiştir [2].

¹ Erzurum Teknik Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Sağlığı Hastalıkları ve Hemşireliği AD
ayse.gurol@erzurum.edu.tr, ayseparlak42@gmail.com

² Yozgat Bozok Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği AD
sevinç.polat@yobu.edu.tr, svnpolat@gmail.com

KAYNAKÇA

1. Brief Historical View of Disability and Related Legislation. <http://www.nln.org/docs/default-source/professional-development-programs/ace-series/brief-history-of-disability.pdf?sfvrsn=6> Erişim tarihi: 10.02.2021
2. Sosyal Hizmet Tarihi. https://cdn-acikogretim.istanbul.edu.tr/auzecontent/19_20_Bahar/sosyal_hizmet_tarihi/12/index.html#konu-1 Erişim tarihi: 10.02.2021.
3. Historical Background of Disabilities. https://www.sagepub.com/sites/default/files/upm-binaries/26491_Chapter_1_Historical_Background_of_Disabilities.pdf. Erişim tarihi: 10.02.2021
4. Taşçı, F. (2018). Sosyal Politikada Dezavantajlı Gruplar: Tarih, Yaklaşım ve Uygulama. Kaknüs Yayınları.
5. Balcı S. (2013). Osmanlı Devleti'nde Engelliler ve Engelli Eğitimi – Sağır Dilsiz ve Körler Mektebi. Libra Yayınları, İstanbul.
6. Meclisin kavasları nasıl seçiliyor, ne kadar maaş alıyor. <https://www.memurlar.net> Erişim tarihi: 10.02.2021.
7. Çitil, M., Üçüncü, M.K. (2018). Türkiye'de engelli hakları ve engelliler hukuku'nun durumu. Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, (35), 233-278.
8. Çetin, E. (2020). Türkiye'de engelli bireylerin ulusal ve uluslararası sözleşmeler bağlamında eğitim hakkına erişimi. Journal of Social and Humanities Sciences Research, 7(53), 1111-1122.
9. İnan, S., Peker, G.C., Tekiner, S., Ak, F., Dağlı, Z. (2013). Engellilik, Türkiye'de engellilerin durumu ve sağlık hizmet sunumuna bir bakış. TAF Preventive Medicine Bulletin, 12(6), 723-728.
10. Burcu, E. (2015). Engellilik Sosyolojisi. Ankara: Anı Yayıncılık.
11. Ünal, V. (2018). Toplumsal değişim sürecinde engelliler. Electronic Turkish Studies, 13(18), 1323-1342.
12. Hughes, B., Paterson, K. (2011) Sakatlık Sosyal Modeli ve Kaybolan Beden: Bir Yeti Yitimi Sosyolojisine Doğru. İçinde Sakatlık Çalışmaları, Der. Dikmen Bezmez, Sibel Yardımcı, Yıldırım Şentürk, Çev. Ferit Burak Aydar, İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
13. Rimmerman, A. (2013). Social Inclusion of People with Disabilities National and International Perspectives. The USA: Cambridge University Press.
14. Kahraman Güloğlu, F. (2019). Uluslararası çalışmaların gündeminde engelli kadın ayrımcılığının ifadesi. Toplum ve Sosyal Hizmet, 30(1), 260-285.
15. Albayrak, H. (2014). Tarihte Kör, Sağır, Dilsiz ve Engelli Eğitimi, Engelliler Eğitiminin Tarihsel Gelişimi, İstanbul, İstanbul MEB Yayınları, s. 38-55.
16. Köse, H. (2014). Kronolojik Engelli Tarihi ve Eğitimi, Engelliler Eğitiminin Tarihsel Gelişimi, İstanbul, İstanbul MEB Yayınları, s. 56-100.
17. Çetin, I. B. (2016). Antik Çağ'dan sanayi devrimi'ne batı dünyasında engellilik tarihi. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 19 (36-1), İİBF - 10. Yıl Özel Sayısı, s. 167-185
18. Ergüden, A.D. (2008). Sosyal Dışlanma Açısından Bedensel Engelli Bireylerin Yaşantılarının İncelenmesi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
19. Çetin, B. I. (2017). Sanayi Devrimi'nden 21. yüzyıla batı dünyasında engellilik. SGD-Sosyal Güvenlik Dergisi, 7(1), 91-122.
20. Özgökçeler, S., Yusuf, A. (2010). Özürlüler Kanunu'nun sosyal model açısından değerlendirilmesi. İşletme ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 1, 33-54.
21. Sabbag, J. (2020). Thomas R. Malthus'un ve Karl Marx'ın yoksulluk ve nüfus kavramlaştırması. Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi, 12(1), 37-51.

22. Dieckmann, F., Giovis, C., Offergeld, J. (2015). The life expectancy of people with intellectual disabilities in Germany. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 28, 373-382.
23. Öztürk, M. (2011). Türkiye’de Engelli Gerçeği, Editör: Abdullah Serenli, MUSİAD Cep Kitapları: 30, İstanbul.
24. Çarkçı, Ş. (2011). Engellilerin Mesleki Eğitimi ve İstihdamı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, SBE, İstanbul.
25. Kızılaslan, A., Zorluoğlu, S. L., Yücel A., Sözbilir, M. (2016). Yeti yitimi modellerinin tarihsel süreci. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 183-197.
26. Subaşıoğlu, F., Fenge, Z. Z. A. (2019). Dünyada ve Türkiye’de görme engellilik: Zaman çizelgesi. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 59(1), 595-645.
27. Fenge, Z.Z.A., Subaşıoğlu, F. (2020). Dünyada ve Türkiye’de zihinsel ve ruhsal engellilik: Zaman çizelgesi. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 60(1), 355-389.
28. Günay, R., Görür, H. (2013). Osmanlı Devleti’nde sağır, dilsiz ve a’mâ mektebi. *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 32(53), 55-76.
29. Erken, B. (2015). Dil Sükûta Eller İcraatta: Osmanlı Sarayında ve Toplumunda Dilsizler. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi*.
30. Aktel, M., Erten, Ş. (2017). Türkiye Cumhuriyeti hükümetlerinin engellilik alanına yaklaşımı: hükümet programları üzerinden bir değerlendirme. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(1), 165-177.
31. Engelliler İçin Sağlanan Maddi ve Sosyal Yardımlar | Türkiye <https://www.downturkiye.org/engelliler-icin-saglanan-maddi>. Erişim tarihi: 10.02.2021
32. Burcu, E. (2011). Türkiye’deki Engelli Bireylere İlişkin Kültürel Tanımlamalar: Ankara Örneği. *Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 28 (1), 37-54.